

Aqqalu C. Jerimiassen

UPA 2024/10

Atassut

28. Maj 2024

Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarut 2024.

(Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoq)

Ukioq qiningaaffik kingulleq aallartikkaluttualeqaaq, taamatuttaarlu aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarut kingulleq uani qiningaaffimmi sammilerlutigu.

Una qiningaaffik aallartittussangormat assut isumalluartunut akuungaarsimasunut ilaasimanerput Atassummiit nassuerutigisariaqarparput.

Oqarsinnaavungali maanna, ila isumalluarsimanerput aamma annertuallaamik isumalluarnerinnaavallaaluatsiarsimarpasippoq, taalluaannarlugulu maanna aappillarimmik politikkeqarnerup inuussutissarsiortunut nunatsinni namminersortunut qanoq ilaatigut akeqaleraluttuarnera inuiaqatigiinnut atuukkiartuaartussatut isikkunikkiartuaaleratannguarpoq.

Aningaasarsiornikkut maanna malunnarsiartuaarpoq, peqarnerit ilanngarternissaanik siunertalimmik politikkeqarneq aallulluarneqalivissimasoq.

Maannalu aaqqissusseqqinnermik taasami tassa qanoq isertitaqarneq malillugu ilanngaateqarneq eqqukkaluttuarneqaleqaaq, ilaatigut naalakkersuisuniit toqqaanartumik allaat oqaaseq atorneqarluni, peqareersut pinnannerpaannginnissaat pillugu.

Aalisarnermut inatsit naammasseqqammersimalerpoq, pissanganaqaarlu maanna ilumut qanoq inuiaqatigiinnut sunniuteqarumaarnersoq, qularnanngittorli ataaseq piuvoq, pisortat suliffeqarfiutaat qitiutillugu inatsit sanaajuvoq. Tassa maanna pisortat suliffeqarfiutaat nunatsinni aningaasarsiornikkut takornariaqarnermiinnaq namminersortunut unammillerunnaarlutik aamma aalisarnikkut unammillertuatsiaanialeqaat. Ila eqqanaraluttuaq.

Nunarsuarmi pissutsit qiviaraanni, una qiningaaffik aallartimmalli pisartut tullerriaaginnartutut ipput; covid19, Ukraine, Gaza, Yemen, ilami sunamiaat aamma maanna aggersimassanerpa maanna. Pupiusaatut isikkulimmik qaammaallernerit inuutilluta takussanatigit neriuutigiinnassuarput.

Tamakkuli pisorpassuit nalaanni nunarsuaq tamakkerlugu akit qummukataartinneqarnerat ingerlavoq. Atassummiillu isumaqarpugut taamaattumik, pisisinnaassutsip nukittorsartuarnissaa tassaasariaqartoq ukkatarisariaqagarput, taamatullu nunatsinni sanaartornikkut atorluanagerusinnaanerup ujartuiffiginissaa igaarsuarmut apoqqasutut taamaalorsinnaanngilagumik eqqarsartaaseq piipallalaariarlugu.

Suliffissaaleqineq piunani sulisussameernej piuvoq, oqartoqartarporlu aatsaat taamak appasitsigisoq maanna suliffissaaleqisoqarnera, annertoqataanilli aamma maanna sulisussameernej nunatsinniit avammut nuttarnej atuuppoq.

Aningaasarsiornerit maanna taalluannaraanni qilaaq apoqqavarput, akileraarutitigut isertitat qaffagaarsinnaanngillat sulisinnaasut tamarmik sulitillugit, aammalu avataaniit sulisussanik atorfissaqartitsinerput iluaagineqaraluallarpalluunniit appariartorunnangitsoq naatsorsuutigisinnaavarput.

Nassuiaammilu saqqummiussissutitaani taaneqaraluarpoq aalisarnermut inatsit nutaaq tunngavingalugu naleqarnerulersitsinissaq siunertaasoroq. Apeqqusernarporli naleqarnerulersitsineq taanna ilumut qanoq iluaquteqassanersoq, ilai assaartorniarlugit aaliangersaanikuungaanni.

Aningaasarsiorluartut sinngagisutut illugit ilanngarterlugit, allanngooq aamma iluanaarsinnaasariaqarmatagooq.

Qulaaniittut ammut noqqullugit naqqaniittut qaqinniartassagaanni, assigiinnarpaa oqarluannarutta; tassa ajunngilaq tamatta eqqissilluta naalattunnguulluta piitsooqatigiinniarta. Ilami naaminersortoq suliffeqarfissuaq nunatsinni annerpaaq aalisartitsisinnaalerniarlunimi atukkiisarnera qanoq partiit naalakkersuisooqataasut ilaannit allaat naqissuserneqartoq / nikanarsarneqartoq takoreerparput.

Allaffissornikillisaaniarneq tamatta oqarluartaarutinnaariunnarsivarput, taamakkaluarterli aaqqissuusseqqinnermik taasami akileraartarnikkut pisariillisaataanngivissumik inissiineq soorunami aamma allaffissornikkut naleqassasooq qularnanngilaq.

Mittarfittaarnissami takorluukkanut ilaavoq aningaasarsiornikkut takornariaqarnikkuinnaanngitsoq allarpalluartigulli iluaqutigissagipput.

Kisiannili paaserusunnartut ilagiligaat tassaalerpoq, nuummi ilulissanilu mittarfittaassat avammut toqqaannartumik nunatta pissarititaanik nutaajutillugit nassiussuisalernissamut takorluuinerujussuup aqqani qanoq naleqqussarneqarsimatigissanersut. Tassami tusareeratsigu maanna aalisartut ilaannit, toqqaannaq avammut nassiussinialuarluni isumannaallisaanermi atortorissaarutit qinguartaatit mikivallaarneri pillugit nassiussinissaq asiunnarsimasooq.

Aningaasarsiornerinikkut ataatsimut isigalugu taaginnaraanni, pikkorluppallaarpugut, ila pikkorluppallaarpugut, aporfissalersuinernulli allaffissornikkut guultimik ujaminnassinnaangunaraluarluta, tassalimi aporfissalersuinermut aallartisartortatsinnut pikkorerutteratta.

Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq nunatsinni aatsaat taamak aappillaritsigitillugu ernumaammernartut ikiliartunngillat, atungarissaarnermi siammarterniarneqartoq ilai pilliutigalugit ingerlanniarneqalissappat siunissami nunanga pillugu ernummatissaqarpunga. Ernumasariaqarpunga suna tamaat pisortat akisussaaffigisassaattut inissikkaluttuinnartumik iluseqartussatut inissikkiartuaarneqalermat, inuk namminersoq kiffaanngissusaajarlugi allaat pineqarsinnaalerfiani, kina taava siunissami tamassuminnga kivitseqataarusussagamimita?

Inuiaqatigiimmi akileraartartut tamarmik qanoq arlaatigut annerusumik minnerusumilluunniit tunniussaqartarnerminni naatsorsuutigisarpaat, nunatta ingerlanneqarneranut imminnut arlaatiut iluaqutaasumik tukkumaartut.

Taamaattorli allaffissornerujussuakkut innutaasup akileraartartup akiliutigisartagai ipitinneqartuartarpata inuiaqatigiinni kamassaq takussaaqisoq nikeriangaarunnangilaq.

Aatsitassarsiorneq uuliasiornerlu namminersorerup eqqunneqareernerata kingorna isumalluarfiusimangaluaqaat, maannali naalakkersuisooqatigiit naak nalunnigikkaluarlugu nunarsuarmi ikummatissamik atorfissaqartitsineq qanoq annertutiginersoq tamanna qataginnartippaat, avatagiisinik eriaginninniarnerrunooq aqqani.

Ukrainemili sorsuttoqarnera aallartimmat, Ruslandimut killilersuuterpassuit nunarsuup sinneranit tutsinneqarput, tassanilu annertuumik russit ikummatissamik avammut tunioraanerat eqqorneqarpoq.

Tamanna minnerpaamik uagut atorluarsinnaasaraluarput uuliasioritseqatigiiffiit nunatsinni nassaarniarsinnaalernissaanik soorunami isiginiangeqaarpunaasiit, Parisimut isumaqatigiissut neqitsiullugu silaannaap allanngoriartortuarneranut akiuininarermik siunnerfeqarneq suli nunatut ineriartorluartariaqartumi ila apeqquusernaraluaqaaq. Uffalumi nunarsuaq tamakkerlugu nunarpassuit Parisimut isumaqatigiissummut ilaasortaasut naammatsiinnarlutik uuliasiuuttut, uagunaasiit tamanna killumut qupitareeratsigu.

Suli ukiuni taamannani uuliap gassillu ikummatissatut atorfissaqartinneqarnerat qaffasikkallartussaasoq tamatta tamavitta ilumoortumik nalunnigivikkaluarparput, miserratigiinnarpaalli ilaasa. 2011-imi nunatsinni aningaasamiileruttorfimmi eqqaamasimassajunnarsingaluarparput Cairn Energy uuliasiorluni ingerlataqarmat, nassaangikkaluartulluunniit akileraarutitigut naatsorsuutiginngisamik isertitat qanoq annertutigisimanersut.

Nalugunangikkaluarparpullu tamatta, ataasiinnarluunniit uuliasiorfik uuliamik nunatsinni nassaaraluarpat, aningaasarsiornikkut qanoq annertutigisumik pissarsiaqaatigisussaallutigu. Namminersortortatsinnullu suliffeqarfinnut nunatsinni qanoq annertutigisumik toqqaannartumittaaq iluaqutaasartoq iluaqutaasimasorlu eqqaamaneqarunnarsissangaluarpoq.

Aningaasarsiornikkut siunissami pitsaanagerusumik inissisimassagutta siullertut namminersortortatsinnut isiginnittaaseq allanngoqqaartariaavoq, malingassatut isigisinnaalertariaqarpagut namminersortortagut tunuaniit qamaannarunnaarlugit sequtannissaannut. Sinnganeq taanna kamallu inuiaqatigiinneq piosoq alliartuutiginnivipparput siuariartuutiginatigulu, ukiorpassuarni politikikkut pisortat isumalluutitut siuarsaasussatullu naatsorsuutissanngortinneqarsimanerat saamerlernik siuttoqartuarsimaneeri tamassa kinguneri atuataarpagut.

Apeqqusertariaqalikkat taamaattumik maanna ilagiligaat tassaapput, suliffeqarfiinuku pisortat pigisaat arlaatigut kisimik inerisaasussatut isiginiarneqartuarneri qanoq allanngorniaripput. Assersutissaqqittoq maanna tassaavoq, nunatta kangiani attaveqaatitigut peqqinnissaqarfik naammagittaalliuuteqaraluarpat naalakkersuisut soorlulimi napparussuit nipaaruttoramik.

Uggornarnersaalu tassaavoq, sullissisuusut attaveqaatit pitsanngorsarniarlugit Starlink ikkukkaluarmassuk, atuisullu iluarusuutigingaluaqigaat qangaammallaasiit aamma qamitsereeratsikku, suliassarlu pinerluttaalisitsinermut inatsimmik unioqqutitsininngortipallareerlugu, ajukunillu attaveqaaserteqqipallallugu.

Inuiaqatigiit kaasarfimmioqarnerusinnaaneratt eqqartortillutiguttaaq, eqqaanngitsoorusunnarneq ajorpoq inatsisiliarineqarsimasorpasuit maani inersuarmi inuup kiffaanngissusaanik ilaatigut innarliisut.

Pinngitsaaliissummik soraarnerussutisianik katersisussaataitaanerup ilumut atorfineqqaarnermi illutaarnissamut allamulluunnii katersinissamut sukaruttorfimmi artukkiisaneq eqqaaqqittariaqarpoq. Aaqqiissuteqanngitsoorsimasummi maanna artorsartippagut peqqaakkunnaarlugu, ikittuinnaagunangeqaat akissarsiamik affaat maanna akileraarutigisaraat, sulilu taamaakkallarnissaat naatsorsuutigisariaarpasilluni inatsit taanna atuukkallartillugu.

Killormuusussaangikkaluarnerpa, meeraq inunngorneraniit ileqqaarnissaanut illutaarsinnaanissaanut aaqqissuuisinnaanerup imaluunniit qaammarsaasinnaanissap piutinniarnissaa? Tassami ukiorpassuarni pisortat inissiaataanik isumalluuteqarnertaaq iperiariartuaartariaqartunut akuusussaasariaqarami, naassanngitsumut attartornermut akilersuerusaarnermiit illutaarnissaq nammineq pigisamik tamanut ajungaarnerusussaangami.

Oqaatiginiakkat suli sorpassuusinnaangaluarput, taamaattorli Atassummiit taamatut oqaaseqarluta Naalakkersuisut Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaataat tusaatissatut tiguarput.